

U vječnom hvatanju vječnoga: društvena vizija

Luka Goleš Babić

Sapere Aude

sapereaudecro.com

Zagreb, siječanj 2025.

Sadržaj

Uvod.....	2
Civilizacijski stupovi.....	3
Stup suverenosti: država i lokalne zajednice.....	3
Stup obitelji.....	4
Stup personalizma.....	5
Stup vjere.....	6
Politika na leđima civilizacijskih stupova.....	7
Izazovi i rješenja.....	8
Obrana od dogmatičnog relativizma.....	8
Scijentističko-tehnološko otuđenje.....	8
Obrana od progresivizma i globalizma.....	9
Zaključak.....	10

Uvod

U srcu suvremenog društva, kao u nekoj ironičnoj reinterpetaciji drevnih mitova, čovjek je razlomio vlastite korijene u ime navodnog napretka. Sveprisutna oikofobija - taj specifični strah od domaćeg, lokalnog, poznatog - stvorila je plodno tlo za nove mitove, koji nisu građeni na načelima univerzalne istine, već na prolaznim iluzijama modernosti. Tako su se nekadašnji temelji zapadne civilizacije, poput obitelji, lokalnih zajednica, države i vjere, rasprsnuli pod težinom globalističkog birokratskog stroja i njegovih artifičijalnih takozvanih progresivnih vrijednosti. Svjedočimo dobu u kojem se odnos čovjeka spram njegove okoline raščovječio i smijenio kolektivizmom, a univerzalno ljudsko dostojanstvo postalo je oruđem raznih partikularnih društveno-političkih ciljeva. Istina kao takva također nije prošla neokrznuto, štoviše, porobljavajuća paradigma današnjih ideologa ne bi bila moguća bez subordiniranja objektivne istine prevladavajućem paradoksalnom dogmatičnom relativizmu. No, na ovu rastuću krizu postoji odgovor u obliku povratka trajnim, transcendentnim načelima. Samo kroz njihovu revitalizaciju i kontekstualizaciju u okvir suvremenih izazova čovjek može izbjeći pad u omasovljenu bezličnost i ponovno pronaći čvrsto uporište za svoj identitet te za svoje vrijednosno usmjerenje. Slijedom toga, u nastavku ćemo ponuditi sažeti presjek jedne društvene vizije, vizije bazirane na zazivu renesanse vječnih vrijednosti. Valja pritom naglasiti da se zaista radi o sažetku. Cjelovita dijagnoza toga što je pošlo po krivu zahtijeva zasebnu knjigu, a adekvatan opis važnosti i ljepote spomenutih vječnih vrijednosti kojima to možemo popraviti nadilazi književne gabarite, a možda i gabarite ljudskog jezika uopće. Usprkos tome, pregršt destruktivnih silnica koje nagrizaju našu civilizaciju nagnao nas je da dio svojeg vječnog hvatanja vječnoga posvetimo artikulaciji te transcendentne međuigre ili barem pokušaju istoga.

Civilizacijski stupovi

Moderan je čovjek rekonceptualizirao svoj pogled na društvo te tako raskinuo s višestoljetnom tradicijom zapadne civilizacije. Ta je rekonceptualizacija s jedne strane bila utemeljena na *oikofobiji*, to jest na strahu od lokalnog, a s druge na jednom nepromišljenom i aksiomatskom hvatanju takozvanog progresu. Od izgradnje društva na malim zajednicama - od obitelji preko sela ili grada do države - došli smo stoga do birokratskog globalizma u kojemu smo na površini svi povezani, a zapravo povezan nije nitko, jer je naše vrijednosno vezivno tkivo raskinuto. Shodno tome, društvene smo promjene prestali temeljiti na taloženju tradicije - na postupnom približavanju nadsvjetočnim idealima - te smo ih počeli činiti mahnilo, kao u svojevrsnoj kolektivnoj psihozi koja nalaže da izvor većine problema ljudskog stanja ne proizlazi iz ljudske pale prirode, već iz nazadnosti prethodnih generacija. Iz toga smo zaključili da je preduvjet poboljšanja svijeta radikalno raskidanje veza s našom tradicijom i s našim idealima. To je sažeta priča oholosti našeg doba, oholosti kojoj dajemo ime *globalistički progresivizam*. Ta nas je ideologija iz zajednice pretvorila u masu; iz civilizacije sačinjene od autentičnih pojedinaca suštinski povezanih jednim etosom u vrijednosno ispražnjene kotačiće kolektiva i nekritičke glasnike jednoglasja. Pa koji su to stupovi na kojima bismo mogli izgraditi novu protutežu toj kolektivnoj bolesti?

Stup suverenosti: država i lokalne zajednice

Suverenost se očituje u mogućnosti zajednice i pojedinca da djeluju u skladu sa svojim vrijednostima, neovisno o vanjskim pritiscima ili ideološkim silama. Ona predstavlja sposobnost upravljanja vlastitim životom unutar moralnih i kulturnih okvira koji proizlaze iz tradicije, a usmjereni su prema transcendentnosti; prema istini koja nadilazi partikularnosti danoga vremena. Lišavanjem suverenosti pojedinci i zajednice gube svoju samoodgovornost te tako, po tradicionalnoj definiciji slobode koja ju vidi kao nutarnju disciplinu za djelovanje u skladu s razumom, gube i svoju slobodu. Gubitkom takve temeljne slobode pak gubi se

ljudsko dostojanstvo, jer ono u okvirima zapadne tradicije izvire iz kršćanske antropologije koja u svakom čovjeku pronalazi neizbrisivi trag uzvišenosti, trag kojeg čovjek spoznaje discipliniranom konzumacijom svoje slobode. Suverenost je stoga temeljni oslonac civilizacijske slobode i dostojanstva, ali i preduvjet trajnosti.

Politički suverenitet trebao bi se graditi modelom *odozdo prema gore*. Država je u tom smislu nositelj moći i brana suverenosti pojedinaca i zajednice koju oni tvore, no odluke unutar njezinog ustroja moraju se donositi slijedeći načelo supsidijarnosti, dakle na najnižoj mogućoj razini odlučivanja. Takve postavke omogućavaju pojedincu da umjesto pasivnog djelotvornog, moralnog i političkog idiotesa postane aktivan sudionik stvaranja dobra, a da se društvo očuva od raščovječenog otuđenja kao posljedice hipercentralizacije i birokratizacije. Ista načela vrijede i za državu unutar širih internacionalnih zajednica kojima ona možebitno pripada. U ispravno posloženoj simbiozi između nadnacionalnih struktura i države, između države i lokalne zajednice, te između lokalne zajednice i pojedinca, stvara se zdrav sustav *visoke koherentnosti i niske spregnutosti*. Visoka koherentnost jamči da svaki dio sustava ima jasno definiranu ulogu i svrhu, djelujući usklađeno prema zajedničkim ciljevima, dok niska spregnutost osigurava autonomiju i fleksibilnost među različitim razinama sustava, omogućavajući prilagodbu i rješavanje specifičnih izazova bez narušavanja stabilnosti cjelokupnog sustava.

Stup obitelji

G. K. Chesterton obitelj je nazvao kolijevkom vrlina. Ona je čovjekov prvi susret sa svijetom i mjesto razvoja njegovog karaktera. Hoće li njegov karakter biti osposobljen za društvenu djelotvornost u smjeru dobra, ali i za općenito nesebično sebedarje, ovisi o tome koliko je zdrava bila njegova obitelj. Obitelj je i biološki preduvjet opstanka civilizacije, stoga instituciju obitelji možemo sagledati kao svojevrsni mjerač zdravstvenog stanja društva. Zašto onda moderne ideologije u pravilu ne trpe obitelj? Zašto je u pravilu svaka velika

inačica progresivizma unazad dva stoljeća bila kategorički suprotstavljena instituciji obitelji, od francuskog revolucionizma preko marksizma do postmodernizma?

Obitelj je suprotstavljena suvremenom pogledu na jednakost, jer u sebi sadrži hijerarhiju odnosa i podjelu dužnosti uvelike baziranu na prirodnim datostima, stoga ju progresivnost ne trpi. Obitelj je suprotstavljena suvremenoj površnoj viziji slobode, jer zahtijeva nesebičnost i podčinjavanje vlastitog egoističnog hedonizma u ime drugoga, stoga ju progresivnost ne trpi. Obitelj služi kao brana od ekonomizacije pojedinca, njegovog uklapanja u sustav tržišta te pretvaranja u objekt istoga, kao i od njegovog uklapanja u suprotstavljene ekstrem marksističke protuljudske velike države, stoga ju amoralna globalistička progresivnost, utaborena s jedne strane na velikoj državi i s druge na velikim korporacijama, ne trpi. Na kraju, obitelj je mikrokozmos koji čovjeka štiti od njegovog generalnog uranjanja u masu, bila ona ideološka, državna ili bilo koja druga. Stoga ju vladajuća progresivna masa želi dezintegrirati.

Stup personalizma

Ukoliko ranije spomenute stupove sagledamo kao koncentrične kružnice koje okružuju čovjeka, onda zamišljamo da je u središtu tog niza - dakle, unutar iv. civilizacije, iii. države, ii. lokalne zajednice, i. obitelji - sam pojedinac, tj. pojedinčev odnos sa svojim bitkom. Slijedom toga, konzervativni pogled na odnos pojedinac-kolektiv balansirani je između kolektivismu s jedne strane i individualizma s druge. Pojedinac mora izbjeći svoje omasovljenje, a s druge strane ne može biti otok sam za sebe, lišen poveznice sa svojim okruženjem, svojom poviješću i svojom baštinom.

Da bi uspio u takvom održavanju na užetu između dvije provalije, na mjesto kolektivismu i individualizma valja usaditi *personalizam*. Personalizam smješta pojedinca u epistemološko i djelotvorno središte, no on tamo nije kreator svojih osobnih relativnih vrijednosti, već prebiva

u živom i dinamičkom odnosu s vječnim vrijednostima, s onim Dobrim, Istinitim i Lijepim. Istina, moral i ljepota u svojoj srži jesu objektivni, zbog čega im svatko na ovaj ili onaj način teži – uključujući i one koji im teže kroz njihovu negaciju – no oni moraju biti osobno doživljeni i osobno proživljeni. Čovjek koji recitira činjenice koje korespondiraju sa stvarnošću u tom je viđenju dalje od istine od čovjeka čije činjenice nisu u potpunosti točne, ali ih je on spoznao sam i tako ostvario osoban odnos s njima, pa tako i s istinom, unatoč tome što između njega i istine postoji razdaljina.

Stup vjere

Postavljanjem osobnog odnosa u središte ljudskoga bitka personalizam se naslanja na kršćanski nauk, koji kaže da čak ni Bog u početku svega nije bio usamljen, već je postojao kao međuodnos tri božanske osobe. Nijedan od spomenutih odnosa između čovjeka i njegove okoline, odnosno između njega i navedenih civilizacijskih stupova, ne može biti zaokružen bez čvrsto ukorijenjenog i autentičnog pojedinca koji prepoznaje svoju jedinstvenu poziciju Božjeg stvorenja koje obitava na samoj granici prirode. On dakle jest dio prirode, on prihvaća i uživa u svemu onome što oblikuje njegov identitet i njegovu bit, ali njegov duh istovremeno teži svom nadilaženju; teži za pogledom *iz* prirode *onkraj* prirode; iz stvorenja prema Stvoritelju. Čovjek je, drugim riječima, *u vječnom hvatanju vječnoga*. Krucijalno je pitanje hoće li tu svoju čežnju usmjeriti na pravo mjesto ili će pak za onim vječnim tragati u prolaznom, tj. hoće li deificirati svjetovne stvari te time od njih načiniti demone.

Iz društvenog pogleda, vjera je ultimativni metanarativ koji nas orijentira u našem djelovanju, koji našu egzistenciju pretvara iz heideggerovske nasumične bačenosti u smisleno putovanje od izvora prema cilju. Ona nas i povezuje u odnos braće i sestara pod istim nebom, odnos u kojemu shvaćamo da u svakome od nas tinja iskra istog Stvoritelja. Iz tog bratskog odnosa rađa se civilizacija.

Politika na leđima civilizacijskih stupova

Rušenjem opisanih civilizacijskih stupova, kojima stremimo svom samonadilaženju, civilizacija se urušava u stvorenom kaosu, u posljedičnoj moralnoj dekadenciji i vrijednosnoj dezintegraciji. Nadalje, u takvom desakraliziranom stanju, gdje više ne postoji povezujuća uzvišena zlatna nit, ne može biti ni danas toliko zagovarane tolerancije. Tolerancija nije razvodnjeno prihvaćanje drugoga temeljeno na nepostojanju objektivne istine, zbog kojega svatko može činiti po svojoj volji, već ultimativno priznanje objektivne istine - uz dodatak da je nitko od nas nije dostojan, stoga kroz međusobnu ljubav moramo biti strpljivi jedni s drugima. Tolerancija nije cilj, već sredstvo, a to sredstvo neostvarivo je bez zajedništva koje nam omogućava da prepoznamo sebe u drugome, da već u začetku odnosa znamo da govorimo istim jezikom te da na kraju dana, unatoč svim našim razilaženjima, težimo istom cilju.

Ovakvo se metafizičko viđenje uklapa i u političku sliku. Češki književnik i antikomunistički disident Vaclav Havel poštivanje transcendentnosti smješta u srce demokracije, usprkos tome što je od njegovog vremena do danas sustavno rađeno na tome da se demokracija liši elementa svetosti te da se ukalupi u svjetovno jednodimenzionalno prevladavajućeg duha vremena. Svi građani, a posebice nositelji vlasti, imaju *metafizičku odgovornost* za svoje postupke, odgovornost koja proizlazi iz samog ljudskog duha, dakle nadilazi materijalni svijet, državu, društveni i pravni sustav i sl. Bez te referentne točke van ovoga svijeta, koja se reflektira u našem urođenom prirodnom moralu, naši postupci neizbježno zapadaju pod utjecaj duha vremena i sve njegove grešnosti. Želimo li, s tim na umu, spasiti demokraciju, prvenstveno ju moramo spasiti od nje same, to jest od njezine trenutne profane inačice.

Izazovi i rješenja

Obrana od dogmatičnog relativizma

Pod silama popularnih filozofskih smjerova, od nominalizma preko relativizma do postmodernizma, jedina preostala objektivna istina koju danas prihvaćamo jest ona da objektivne istine nema. Tu se pritom ne radi o zaključku izvedenom iz zdravog i temeljitog filozofskog promišljanja, već o apriornoj odluci o izdaji istine, tj. o aksiomatskom napuštanju ideje da je ona nešto za čime treba tragati i čemu treba stremiti. No, ljudska priroda u svojoj biti nije relativistička, stoga će čovjek koji je odbacio objektivnost Istinitog, Dobrog i Lijepog ipak tražiti zamjensku apsolutnu referentnu točku. Prevalentni relativizam stoga paradoksalno vodi u glorifikaciju svjetovnih fenomena kao što su država, znanost, tehnologija, struka ili tržište, kojima se pridaje titulu arbitra stvarnosti. Radi se o klasičnom, u povijesti ponavljajućem idolopoklonstvu, gdje se umjesto Boga štiju knezovi svijeta, a ono uvijek rezultira lažnobožanskom tiranijom.

Naši su preci grijeshili u mnogočemu, posebice, ako bismo ih nepošteno usporedili s nama, u sferi fakti. No oni su, za razliku od nas, imali čvrstu vrijednosnu bazu koja je branila vanjskim silama da ih njišu kao listove na vjetru u smjeru svoje volje. Njima je zato bilo puno teže nametnuti kojekakve sulude teorije samo zbog toga što ih zagovara tzv. struka, jer njihova “struka” nije bila dio ovoga svijeta ili je barem nastojala biti povezana s onostranošću. Da bismo se obranili od dogme relativizma, moramo povratiti svoje povjerenje u univerzalnost istine; umjesto služenja duhu vremena moramo se okrenuti duhu vječnosti.

Sciјentističko-tehnološko otuđenje

Jedan od idola suvremenosti jest i tehnologija. Svojim višestoljetnim nekritičkim pristupom tehnologiji postali smo alati svojih alata, a naše je društvo postalo tehnocentrično. U toj je paradigmi vodeća vrijednost efikasnost, no efikasnost koja je obezglavljena, koja nema svoj

cilj niti svoj jasan izvor. Nove tehnologije prihvaćaju se samo zato što su nove, bez da se pitamo što ćemo njima dobiti, jesu li prijeko potrebne te koje su njihove potencijalne neplanirane posljedice. Dosegnulo je to tolike razine da danas govorimo o jednom punokrvnom transhumanističkom svjetonazoru, koji, svojim riječima, želi od čovjeka načiniti tehnoboga. U tom kontekstu zapravo govorimo o reinkarnaciji ranokršćanske hereze gnosticizma, tog jalovog pokušaja nulificiranja grešnoga svijeta, koji zaboravlja da je grešni svijet datost s kojom se valja suočiti ponajprije unutar vlastitog bića, a ne plastelin koji se može remodelirati prema nečijim još grešnijim vizijama.

Naličje tehnološke glorifikacije jest glorifikacija znanosti, tzv. scijentizam u kojemu se znanost gleda kao jedan i jedini put prema istini. Ateistički svijet građen od prosvjetiteljstva nadalje rezultirao je jednom raščaranošću, skidanjem ljudskog lica sa svijeta te njegovim ukalupljivanjem u hladan svemir u kojemu je čovjek samo još jedna nasumična nakupina stanica. Prešućuje se pritom da je takvo viđenje staro jedva parsto godina. Tisućama godina prije toga bilo je jasno da znanost proizlazi iz vjere, odnosno, riječima C. S. Lewisa, da su se zapadnjaci počeli baviti znanošću kako bi istražili prirodne zakone, a da su se pouzdali u prirodne zakone jer su vjerovali da postoji nadsvjetovni zakonodavac. Scijentistički svijet nema samo problem s prelaskom iz faktičkog u normativno; iz znanstvenih činjenica u moralne odluke, već u njemu također fali mjesto za samog čovjeka, za njegov bogat unutarnji svijet i za njegovu neiskorjenjivu duhovnu čežnju.

Obrana od progresivizma i globalizma

Progresivizam i globalizam predstavljaju dvije ideologije koje pretendiraju na apsolutnu preobrazbu čovjeka i društva. Progresivizam se oslanja na radikalno odbacivanje tradicije i na težnju prema navodnom beskonačnom napretku, u pravilu bez jasnog moralnog kompasa ili svijesti o granicama ljudske prirode. Globalizam pak zagovara nadnacionalne strukture moći i vrijednosno ispražnjene kolektive, odbacujući važnost lokalnosti, suverenosti i personalizma.

Obje ove struje koriste nominalno atraktivne ciljeve poput inkluzivnosti i ekološke svijesti kako bi opravdale centralizaciju moći, kontrolu nad pojedincem i urušavanje decentraliziranih suverenih nositelja odgovornosti. Svijet globalističkog progresivizma depersonalizirani je svijet, svijet masovne uniformnosti, intelektualne lijenosti, duhovne pustoši i općenite civilizacijske bezličnosti.

Alternativa progresivizmu nije reakcijski konzervativizam, već revitalizacija vječnih vrijednosti. *Ne treba dakle težiti vremenskom vraćanju unatrag ili glorificiranju prošlosti, već vrijednosnom vraćanju prema središtu.* U tom se središtu nalazi ista transcendencija koja sija za nas jednako kako je sijala i za naše pretke. Nadalje, nasuprot globalizmu stoji suverenizam, koji koncentričnim kružnicama – državom, lokalnom zajednicom, obitelji i vjerom – kontekstualizira pojedinca te mu kroz postavljene granice dozvoljava da zaista konzumira svoju slobodu.

Zaključak

Kroz prizmu tinjajućih kulturnih ratova i civilizacijskih prevrata, jasno je da se suvremeno društvo suočava s dubokom identitetskom, vrijednosnom i ponajprije duhovnom krizom. Razbijanje temelja zapadne civilizacije - obitelji, lokalnih zajednica, vjere i sl. - nije dovelo do obećavanog oslobođenja i takozvanog pluralizma, već do urušavanja moralnog, kulturnog i duhovnog tkiva. Prevladavajuće ideologije progresivizma, globalizma i tehno-scijentizma samo su pogoršale otuđenje pojedinca i masovnu kolektivizaciju, usmjeravajući društvo prema amoralnom kultu efikasnosti, prema umnoj i međuljudskoj fragmentaciji te prema jednom birokratskom raščovječenju. Obećavajući “napredak” one su nas odvele unatrag, u neka davna predcivilizacijska vremena, vremena tribalizma, ovostranog politeizma i panteizma, frankenštajnovski pomiješanih s hladnim tehnološkim svijetom današnjice. Međutim, rješenje ne leži u regresivnom povratku prošlosti, već u novom buđenju trajnih,

transcendentnih vrijednosti, vrijednosti koje nadilaze okvire vremena i prostora. Suverenost, obitelj, personalizam i vjera predstavljaju stupove na kojima se može izgraditi nova sinteza univerzalnih načela i specifičnih suvremenih izazova. Naša generacija pritom mora prepoznati ozbiljnost stanja i dubinu krize te hrabro ponuditi alternativu, kao što mora i pružiti nedvosmislen otpor dekadenciji, destruktivnom relativizmu te neopoganskom etatizmu i korporatizmu. Samo kroz renesansu vrednovanja Istine, Dobrote i Ljepote možemo obnoviti ovu oboljelu civilizaciju, a početak te obnove nalazi se u duši svakog od nas i strpljivo čeka na svoju realizaciju.